

FORMAILAG CIVIL, MŰKÖDÉSÉBEN ÁLLAMI? A MAGYAR SPORTMODELL DILEMMÁI

Nagy Ákos – Petrov Iván – Soós Imre

1. Bevezetés

A sport a modern társadalmakban egyre összetettebb szerepet tölt be, amely túlmutat a fizikai aktivitás, a rekreáció vagy a versenyzés hagyományos keretein, és egyre inkább gazdasági, politikai és társadalmi alrendszerként értelmezhető (Grix, 2015; Houlihan, 2005). A 20–21. század fordulójára a sport a gazdaság, a politika és a társadalmi integráció egyik meghatározó területévé vált, amely egyszerre jelenik meg közösségi, gazdasági és stratégiai dimenziókban. A nemzetközi tendenciákkal összhangban Magyarországon is megfigyelhető, hogy a sport a szórakoztatóipar és a szolgáltatási szektor részévé vált, miközben a szabadidősport és a versenysport iránti kereslet egyaránt növekedett.

A sport ugyanakkor történetileg a civil társadalom egyik klasszikus szerveződési formájához kötődik. A hazai sportélet alapegysége a sportegyesület, amely a rendszerváltást követően is megőrizte domináns szerepét a szervezeti struktúrában. A civil szervezeti forma a közösségi önszerveződés, az önkéntesség és a társadalmi részvétel intézményes kereteként értelmezhető, amely a civil szféra egyik meghatározó területévé teszi a sportot (Sebestény, 2017).

Az elmúlt évtizedekben azonban a sport működési környezete jelentős átalakuláson ment keresztül. A professzionalizáció, a globalizáció és a sport gazdasági súlyának növekedése következtében a sport egyre szorosabban kapcsolódott az állami és piaci struktúrákhoz. Magyarországon ez a folyamat különösen erőteljesen jelent

meg a 2010 utáni időszakban, amikor a sport kiemelt kormányzati prioritássá vált, és egyre inkább nemzetstratégiai ágazatként került értelmezésre (Sárközy, 2017).

A sport állami szerepvállalásának erősödése elsősorban a finanszírozás területén ragadható meg. A központi költségvetési források, a társasági adókedvezményen alapuló támogatási rendszer, valamint a célzott sportfejlesztési programok jelentős mértékben növelték a sportszervezetek rendelkezésére álló erőforrásokat (Bardóczy, 2014; Csorba, 2014). Ennek következtében a nonprofit sportszervezetek bevételei rendkívül dinamikusan növekedtek: 2010 és 2018 között több mint hatszoros bővülés figyelhető meg a KSH adatai alapján. Ez a tendencia arra utal, hogy a sport civil szervezetei az elmúlt évtized egyik legjelentősebb erőforrás-növekedését realizáló területévé váltak a nonprofit szektoron belül. A finanszírozási struktúra átalakulása ugyanakkor nem csupán gazdasági, hanem irányítási és hatalmi kérdéseket is felvet. Az állami források dominanciája és a sportpolitikai célok erősödése olyan működési környezetet alakított ki, amelyben a sportszervezetek autonómiája új megvilágításba kerül. A sportfinanszírozás centralizációja és az állami beavatkozás erősödése a szakirodalom szerint strukturális dilemmákat eredményez, különösen a hatékonyság, az elszámoltathatóság és az önállóság viszonyrendszerében (Sterbenz et al., 2017).

A civil és állami logikák közötti feszültség nem csupán a finanszírozás és a szabályozás szintjén jelenik meg, hanem a sportirányítás személyi dimenziójában is. A sportszövetségek és más irányító szervezetek vezetésében egyre gyakrabban jelennek meg olyan szereplők, akik politikai vagy állami pozíciókkal rendelkeznek, illetve azokhoz közvetlenül kapcsolódnak. Ez a jelenség tovább árnyalja a sport civil jellegének értelmezését, és felveti a kérdést, hogy mennyiben beszélhetünk autonóm civil működésről egy erősen államilag beágyazott rendszerben. Mindezek alapján a sport a kortárs magyar társadalomban nem írható le egyértelműen sem tisztán civil, sem tisztán állami alrendszerként. A tanulmány ennek megragadására egy új fogalmi keretet vezet be, amelyet „kvázi-civil” sportmodellként definiál. A fogalom arra utal, hogy a sportszervezetek formálisan továbbra is a civil szférához tartoznak, ugyanakkor működésükben egyre erőteljesebben jelennek meg az állami irányítás, finanszírozás és stratégiai kontroll elemei.

A tanulmány célja annak vizsgálata, hogy a magyar sport intézményrendszere mennyiben tekinthető a civil társadalom részének az állami szerepvállalás erősödésének kontextusában. A jelen tanulmány elsősorban az olimpiai sportágak országos szakszövetségeinek intézményi és irányítási struktúrájára fókuszál, ezért megállapításai elsősorban az élsporthoz kapcsolódó szervezeti rendszerre értelmezhetők. A vizsgálat nem terjed ki teljes körűen a szabadidősport, a rekreációs sport vagy a kisebb helyi civil sportkezdeményezések működésére, így az eredmények nem általánosíthatók automatikusan a sport teljes civil szférájára. A kutatás központi kérdése, hogy a formailag civil szervezetek milyen mértékben őrizték meg autonómiájukat a finanszírozási, irányítási és személyi struktúrák átalakulása mellett. Ennek érdekében a tanulmány egyrészt a releváns hazai és nemzetközi szakirodalom feldolgozására épít, másrészt empirikus vizsgálatot végez az olimpiai sportágak hazai

szakszövetségeinek vezetői struktúrájára vonatkozóan, különös tekintettel a politikai érintettség megjelenésére. A vizsgálat hozzájárul a sport és a civil társadalom kapcsolatának újraértelmezéséhez, valamint a magyar sportirányítás sajátosságainak mélyebb megértéséhez. A tanulmány eredményei egyaránt relevánsak az elméleti diskurzus és a gyakorlati sportpolitikai gondolkodás számára.

2. Elméleti háttér és fogalmi keret

2.1. A sport és a civil társadalom kapcsolata

A sport és a civil társadalom kapcsolata történetileg szoros és kölcsönös meghatározottságú. A modern sport intézményesülése alapvetően civil kezdeményezésekhez köthető, amelyek a 19. századtól kezdődően egyesületi formában szerveződtek meg, és közösségi célok mentén működtek. A sportegyesületek létrejötte a civil társadalom fejlődésének egyik meghatározó elemeként értelmezhető, hiszen ezek a szervezetek a közösségi részvétel, az önkéntesség és az identitásképzés fontos terepeivé váltak. A civil szféra klasszikus értelmezése szerint a társadalom azon szerveződési formáit foglalja magában, amelyek az államtól és a piactól elkülönülten, autonóm módon működnek, és elsődlegesen közösségi, nem pedig profitérdekeket szolgálnak (Putnam, 2000; Salamon & Anheier, 1997; Sebestény, 2017). Ebben a megközelítésben a sport a civil társadalom egyik kiemelt alrendszerként jelenik meg, amely hozzájárul a társadalmi tőke növeléséhez, az együttműködési normák kialakulásához és a közösségi kohézió erősítéséhez. A sportegyesületek működése nem csupán fizikai aktivitást biztosít, hanem közösségi élményt és társadalmi integrációs funkciót is betölt.

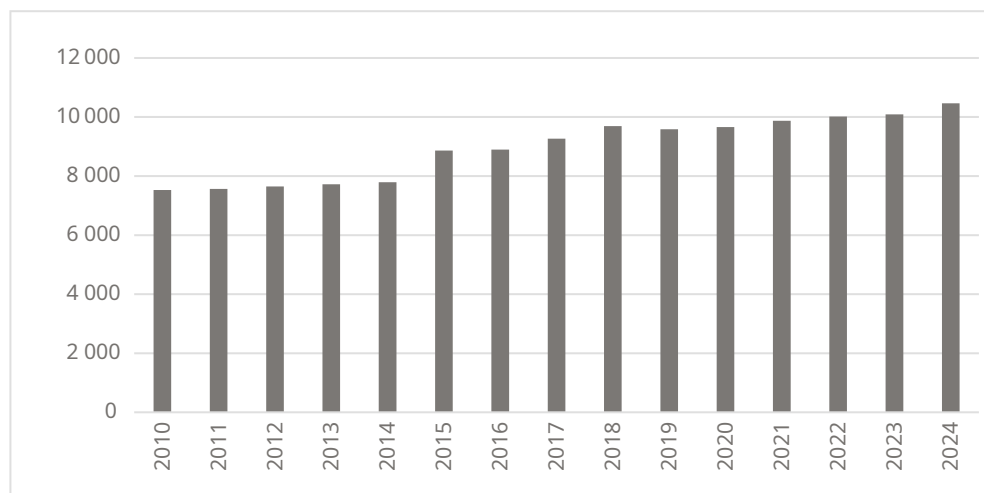
A magyar sportfejlődés sajátossága, hogy a sportegyesületi modell hosszú távon is meghatározó maradt. A sportegyesületek dominanciája a rendszerváltást követően is fennmaradt, és a hazai sport szervezeti struktúrájának alapját képezi. Ez a folytonosság azt sugallja, hogy a sport civil jellegének intézményi keretei formálisan stabilak maradtak, még akkor is, ha a működési környezet jelentős változásokon ment keresztül. A civil sport azonban nem tekinthető statikus jelenségnek. A 20. század második felétől kezdődően a sport egyre inkább integrálódott a gazdasági és politikai rendszerekbe. A professzionális sport térnyerése, a médiapiac szerepének növekedése és a sport gazdasági értékének felértékelődése következtében a sport szervezeti és működési logikája is átalakult. A civil alapokon nyugvó struktúrák mellett egyre erősebben jelentek meg a piaci és állami működési elemek, amelyek új típusú kihívásokat eredményeztek a sport autonómiája szempontjából.

Magyarországon a civil sport szervezeti rendszere különösen érzékenyen reagált a gazdasági és politikai környezet változásaira. A rendszerváltást követő időszakban a sportszervezetek jelentős forráshiánnyal küzdöttek, ami korlátozta működési lehetőségeiket. Ez a helyzet a 2010 utáni időszakban gyökeresen megváltozott, amikor az állami támogatási rendszer jelentős bővülésen ment keresztül. A sport civil

szervezetei ebben az időszakban nem csupán stabilabb finanszírozási környezetbe kerültek, hanem jelentős erőforrás-növekedést is realizáltak. A nonprofit sportszervezetek számának és bevételeinek alakulása jól szemlélteti ezt a folyamatot. Míg a teljes nonprofit szektor szervezetszáma stagnálást vagy enyhe csökkenést mutatott, addig a sportszervezetek száma folyamatos növekedést mutatott, és bevételeik dinamikusan emelkedtek (lásd 1. és 3. ábra). Ez arra utal, hogy a sport a civil szférán belül is kiemelt helyzetbe került, amely részben az állami források bővülésének, részben pedig a sport stratégiai jelentőségének növekedésének tulajdonítható.

Ugyanakkor a civil szervezeti forma és a tényleges működés közötti viszony egyre összetettebbé vált. A sportszervezetek formálisan továbbra is a civil szférához tartoznak, azonban működésük egyre inkább függ az állami finanszírozástól és szabályozástól. Ez a függőség felveti az autonómia kérdését, amely a civil szféra egyik alapvető jellemzője. Amennyiben a szervezetek működése jelentős mértékben külső – elsősorban állami – forrásoktól és döntésektől függ, úgy a civil jelleg tartalma és jelentése is újraértelmezésre szorul. A civil sport tehát kettős természetű jelenségként írható le. Egyrészt megőrzi a hagyományos civil szervezeti formákat és közösségi funkciókat, másrészt azonban egyre inkább integrálódik az állami és gazdasági struktúrákba. Ez a kettősség indokolja olyan fogalmi keretek alkalmazását, amelyek képesek megragadni a sport civil és nem civil dimenzióinak egyidejű jelenlétét.

E fejezet elméleti megállapításai közvetlenül megalapozzák a tanulmány későbbi értelmezési keretét, amely a magyar sportot nem tisztán civil rendszerként, hanem egy sajátos, vegyes logikák mentén működő struktúráként vizsgálja. Ennek pontosabb leírására a tanulmány a későbbiekben bevezetett „kvázi-civil” sportmodell fogalmát alkalmazza, amely a civil szervezeti forma és az állami működési logika együttes jelenlétére utal.

1. ábra: A sport területén működő nonprofit szervezetek számának alakulása, 2010–2024
Saját szerkesztés KSH adatok alapján

2.2. A sport mint nemzetstratégiai ágazat

A sport nemzetstratégiai ágazatként való értelmezése az elmúlt évtizedekben egyre hangsúlyosabban jelent meg mind a nemzetközi, mind a hazai szakpolitikai diskurzusban. A fogalom arra utal, hogy a sport túlmutat a szabadidős vagy versenytévékenységen, és olyan komplex társadalmi alrendszerre válik, amely gazdasági, egészségügyi, oktatási és nemzetközi presztízs szempontból is stratégiai jelentőséggel bír. E megközelítésben a sport az állami fejlesztéspolitika egyik kiemelt eszközeként jelenik meg.

A nemzetstratégiai ágazattá válás egyik legfontosabb kritériuma az állami szerepvállalás mértéke és iránya. Azok az ágazatok tekinthetők nemzetstratégiai jelentőségűnek, amelyek esetében az állam hosszú távú célokat határoz meg, jelentős erőforrásokat allokál, valamint aktívan részt vesz az irányítási és szabályozási folyamatokban. A sport esetében ez a folyamat Magyarországon különösen markánsan jelent meg a 2010 utáni időszakban, amikor a kormányzat deklarálta kiemelt fejlesztési területként kezelte a sportot (Sárközy, 2017).

A sport nemzetstratégiai szerepének erősödése több dimenzióban is megfigyelhető. Egyrészt a sport jelentős gazdasági tényezővé vált, amely hozzájárul a foglalkoztatáshoz, az infrastruktúra-fejlesztéshez és a kapcsolódó iparágak – például a turizmus vagy a szolgáltatási szektor – növekedéséhez, másrészt a sport kiemelt szerepet tölt be a társadalmi célok megvalósításában. Különösen az egészségmegőrzés, az ifjúságnevelés és a társadalmi integráció területén. Mindezek mellett a nemzetközi sportesemények és sportsikerek révén a sport a nemzeti identitás és az országimázs formálásának is fontos eszközévé válik. Magyarországon a sport nemzetstratégiai ágazattá válása szorosan összefügg az állami finanszírozás jelentős bővülésével. A központi költségvetési források növekedése, a társasági adókedvezményen alapuló látvány-csapatsport támogatási rendszer (TAO), valamint a különböző állami sportágfejlesztési programok együttesen olyan finanszírozási környezetet hoztak létre, amely nemzetközi összehasonlításban is kiemelkedőnek tekinthető. Az Eurostat adatai alapján Magyarország az Európai Unión belül az egyik legmagasabb arányban fordít központi forrásokat sportra és rekreációra (Eurostat, 2022).

A finanszírozási rendszer átalakulása nem csupán a források nagyságában, hanem azok szerkezetében is jelentős változásokat hozott. A közvetlen állami támogatások mellett megjelentek a közvetett finanszírozási formák is, amelyek közül kiemelkedik a TAO-rendszer. Ennek lényege, hogy a vállalkozások a fizetendő társasági adójuk egy részét közvetlenül sportszervezeteknek juttathatják, ami lényegében az állami bevételek decentralizált újraelosztását jelenti. Ez a konstrukció sajátos módon kapcsolja össze az állami és piaci logikát, miközben tovább erősíti a sport finanszírozási bázisát. A nemzetstratégiai megközelítés ugyanakkor nem csupán lehetőségeket, hanem kockázatokat is hordoz. Az állami források dominanciája növeli a sportágazat stabilitását és fejlesztési potenciálját, ugyanakkor erősíti a függőségi viszonyokat is. Amennyiben a sportszervezetek működése nagymértékben állami forrásoktól

függ, úgy az állam nem csupán finanszírozóként, hanem implicit módon irányító szereplőként is megjelenik. Ez a folyamat hosszú távon befolyásolhatja a szervezeti autonómiát és a döntéshozatali mechanizmusokat. A szakirodalom rámutat arra, hogy a sport nemzetstratégiai ágazattá válása gyakran együtt jár az irányítás centralizációjával és a politikai befolyás erősödésével, különösen azokban az esetekben, ahol az állam meghatározó szerepet vállal a finanszírozásban és a stratégiai irányításban (Green & Houlihan, 2005; Sterbenz et al., 2017). Ez különösen releváns a magyar sport esetében, ahol a finanszírozási és irányítási folyamatok szorosan összekapcsolódnak. A nemzetstratégiai ágazati státusz tehát kettős hatást gyakorol a sport működésére: egyrészt jelentős erőforrásokat biztosít, amelyek lehetővé teszik a sportágazat fejlődését és nemzetközi versenyképességének növelését, másrészt azonban olyan intézményi és hatalmi viszonyokat alakít ki, amelyek újradefiniálják a sport civil jellegét és autonómiáját. Ebből következően a sport nemzetstratégiai ágazatként való értelmezése nem választható el a civil és állami működési logikák közötti viszony vizsgálatától. A következő alfejezetek ezt a kérdéskört tovább mélyítik, különös tekintettel a nemzetközi sportirányítási modellekre, valamint az állam és a civil szféra sportban betöltött szerepére.

2.3. Nemzetközi sportirányítási modellek összehasonlítása

A sportirányítás rendszere országonként jelentős eltéréseket mutat, amelyek alapvetően az állam, a piac és a civil szféra közötti viszonyrendszerből eredeztethetők. A szakirodalom jellemzően több ideáltipikus modellt különít el, amelyek mentén a különböző nemzeti sportstruktúrák értelmezhetők. Ezek közül alapvetően kiemelhető az államközpontú, a piacorientált, valamint a vegyes vagy hibrid modell, amelyek eltérő módon szervezik a sport finanszírozását, irányítását és intézményi struktúráját.

A piacorientált modell klasszikus példjaként gyakran az Egyesült Államok sportrendszere jelenik meg. Ebben a megközelítésben a sport működését döntően piaci mechanizmusok határozzák meg, és az állami szerepvállalás viszonylag korlátozott. A professzionális sportligák, az egyetemi sport és a szponzorációs rendszerek dominanciája jellemzi ezt a modellt, ahol a finanszírozás jelentős része magánforrásokból származik. A civil szervezetek szerepe ugyan jelen van, azonban működésük erősen piaci logikákhoz kötődik, ami a sport gazdasági jellegének erősödését eredményezi.

Ezzel szemben az államközpontú modellekben a sportirányítás és finanszírozás döntően központi kormányzati kontroll alatt áll. Az ilyen rendszerekben az állam meghatározó szerepet tölt be a stratégiai irányok kijelölésében, a forráselosztásban és az intézményi struktúra alakításában. Bár a civil szervezetek formálisan jelen lehetnek, működésük erősen függ az állami döntésektől és támogatásoktól. Ez a modell különösen a centralizált politikai rendszerekben jelenik meg, ahol a sportot a nemzeti presztízs és a politikai legitimitáció eszközeként is használják.

A két szélső pólus között helyezkednek el a hibrid modellek, amelyek a civil, állami és piaci logikák kombinációjára épülnek. Az európai sportrendszerek többsége ebbe a kategóriába sorolható, ahol a sport hagyományosan civil alapokon szerveződik, ugyanakkor az állami szerepvállalás jelentős, különösen a finanszírozás és a szabályozás területén. A hibrid modell sajátossága, hogy az eltérő működési logikák nem egymást kizárva, hanem egymással kölcsönhatásban vannak jelen.

Európán belül is jelentős különbségek figyelhetők meg a sportirányítás szerkezetében. A nyugat-európai országokban – így például Hollandiában – a sportirányítás alapvetően a civil szervezetekre épül, amelyek viszonylag magas fokú autonómiával rendelkeznek. Az állam szerepe elsősorban támogató és koordináló jellegű, amely a keretfeltételek biztosítására, valamint a sport társadalmi funkcióinak erősítésére irányul. A holland modell különösen figyelemre méltó abból a szempontból, hogy az ország méretéhez képest kiemelkedő sporteredményeket ér el, miközben megőrzi a civil szervezeti struktúrák relatív önállóságát.

A hibrid modellek ugyanakkor nem egységesek: az állami és civil szerepek aránya jelentősen eltérhet az egyes országok között. Magyarország esetében a sportirányítás formálisan az európai, civil alapokra épülő modellhez áll közel, azonban a gyakorlatban az állami szerepvállalás mértéke jóval erőteljesebb. A finanszírozási struktúra, a stratégiai irányítás és az intézményi kapcsolatrendszer alapján a magyar sport egy olyan sajátos hibrid modellként írható le, amelyben az állami logika dominanciája figyelhető meg.

A nemzetközi modellek összehasonlítása rámutat arra, hogy a sport civil jellege nem kizárólag a szervezeti formából következik, hanem a működési feltételek és a hatalmi viszonyok által meghatározott. Egy formálisan civil szervezeti rendszer is működhet erősen állami befolyás alatt, amennyiben a finanszírozás, az irányítás és a személyi döntések jelentős része központilag meghatározott. Ebből következően a sportirányítás elemzése során nem elegendő a formális intézményi struktúrák vizsgálata, hanem szükséges a működési logikák és a tényleges hatalmi viszonyok feltárása is. Ez a megközelítés teszi lehetővé annak pontosabb megértését, hogy egy adott ország sportmodellje milyen mértékben tekinthető civil, állami vagy hibrid jellegűnek. A nemzetközi sportirányítási modellek összehasonlítása rámutat arra, hogy a sportrendszerek működése alapvetően az állam, a piac és a civil szféra közötti viszonyrendszer mentén értelmezhető, amely különböző országokban eltérő hibrid konfigurációkban jelenik meg (Chappelet & Kübler, 2008). A jelen tanulmány ezen elméleti keretre építve vizsgálja a magyar sport sajátosságait, különös tekintettel arra, hogy a formálisan civil szervezeti struktúrák mögött milyen mértékben érvényesülnek az állami működési logikák. A következő alfejezetek ezt a kérdéskört tovább mélyítik az állam sportban betöltött szerepének, valamint a civil szféra pozíciójának részletesebb elemzésével.

A sport működését ugyanakkor nem kizárólag civil és állami logikák alakítják, hanem jelentős szerepet játszanak a piaci mechanizmusok is. A professzionális sport fejlődése, a média szerepének növekedése, a szponzorációs rendszerek, valamint

a vállalati presztízs- és reklámérdekek egyaránt hozzájárultak ahhoz, hogy a sport a gazdasági szféra számára is kiemelt jelentőségű területté váljon. A magyar sportfinanszírozási rendszer sajátossága, hogy bizonyos támogatási formák – különösen a társasági adókedvezményen alapuló TAO-rendszer – egyszerre hordoznak állami és piaci jellegzetességeket, így hibrid finanszírozási mechanizmusként értelmezhetők.

A jelen tanulmányban alkalmazott „kvázi-civil” sportmodell fogalma részben kapcsolódik a nemzetközi szakirodalomban megjelenő hibrid governance- és szervezetelméleti megközelítésekhez. Ezek a modellek olyan intézményi struktúrákat írnak le, amelyekben a formálisan autonóm vagy civil szervezetek működését jelentős állami, politikai vagy piaci befolyás alakítja (Enjolras, 2009; Skelcher & Smith, 2015). A sportirányítás területén a hibrid modellek különösen gyakoriak, mivel a sport egyszerre közösségi, gazdasági és stratégiai jelentőségű társadalmi alrendszerként működik.

2.4. Az állam szerepe a sportban

Az állam szerepe a sportban a modern sportfejlődés egyik meghatározó tényezője, amely a 20. század második felétől kezdődően folyamatosan erősödött. A sport társadalmi, gazdasági és politikai jelentőségének növekedése indokoltta az állami beavatkozás különböző formáit, amelyek a szabályozás, a finanszírozás, az infrastruktúra-fejlesztés és a stratégiai irányítás területén egyaránt megjelennek. A sport tehát nem csupán civil vagy piaci alapon működő tevékenységként értelmezhető, hanem olyan közpolitikai területként is, amelyben az állam aktív és sokszor meghatározó szereplőként van jelen.

A szakirodalom az állam sportban betöltött szerepét több funkcionális dimenzió mentén írja le. Az állam egyrészt szabályozóként határozza meg a sport működésének jogi és intézményi kereteit, biztosítva a versenyrendszerek stabilitását és a szervezeti működés átláthatóságát. Másrészt finanszírozóként jelentős forrásokat biztosít, különösen az élsport és az infrastruktúra-fejlesztés területén. Harmadrészt fejlesztőként stratégiai célokat fogalmaz meg, és támogatja azok megvalósítását, míg koordináló szerepében összehangolja a sport különböző szereplőinek tevékenységét (Bergsgard et al., 2007).

Magyarországon az állami szerepvállalás a sport területén az elmúlt évtizedben különösen intenzívvé vált. A sport finanszírozása jelentős mértékben bővült, amelynek eredményeként a sportszervezetek működési feltételei alapvetően javultak. A központi költségvetési források növekedése, valamint a közvetett támogatási formák – különösen a társasági adókedvezményen alapuló rendszer – együttesen olyan finanszírozási struktúrát hoztak létre, amelyben az állam meghatározó szerepet tölt be. Az állami támogatások növekedése kétségtelenül hozzájárult a magyar sport fejlődéséhez. A forrásbővülés lehetővé tette nagyléptékű sportinfrastrukturális beruházások megvalósítását, a sportolói létszám növekedését, valamint a sportszervezetek működési stabilitásának erősödését. A nonprofit sportszervezetek bevételeinek

jelentős növekedése, valamint a szektor foglalkoztatási adatainak bővülése is ezt a folyamatot támasztja alá (Gósi & Bukta, 2020).

Ugyanakkor az állami szerepvállalás erősödése számos strukturális dilemmát is felvet. A finanszírozási függőség növekedése következtében a sportszervezetek működése egyre inkább az állami sportpolitikai prioritásokhoz igazodik. Ez a folyamat csökkentheti a szervezetek autonómiáját, és korlátozhatja az alulról szerveződő kezdeményezések mozgásterét. A sportirányítás központosodása tovább erősíti ezt a tendenciát, hiszen a döntéshozatali folyamatok egyre inkább koncentrálnak.

A forráselosztás szerkezete szintén fontos kérdéseket vet fel. A kiemelt támogatási formák következtében egyes sportágak jelentős erőforrás-előnyhöz jutnak, míg más területek – különösen az alacsonyabb presztízsű vagy kisebb láthatóságú sportágak – relatív hátrányba kerülhetnek. Ez a folyamat hosszabb távon torzíthatja a sportági struktúrát, és nem feltétlenül a társadalmi vagy szakmai szükségletek mentén alakítja a sport fejlődését (Gósi & Bukta, 2019).

Az állami szerepvállalás egyik kevésbé vizsgált, de annál jelentősebb dimenziója a sportirányítás személyi összetételében jelenik meg. A sportszövetségek és más irányító szervezetek vezetésében egyre gyakrabban található olyan szereplők, akik politikai vagy állami pozíciókkal rendelkeznek, illetve azokhoz szorosan kapcsolódnak. Ez a jelenség arra utal, hogy az állam nem csupán intézményi és finanszírozási szinten, hanem személyi szinten is beágyazódik a sport rendszerébe. A személyi és intézményi beágyazottság erősödése tovább árnyalja az állami szerepvállalás megítélését. Miközben az állam jelenléte hozzájárulhat a sport stratégiai fejlesztéséhez és stabil működéséhez, egyúttal növeli a politikai befolyás érvényesülésének lehetőségét is. Ez a folyamat különösen releváns a civil szervezetek esetében, ahol az autonóm működés elvileg alapvető jellemző.

Összességében megállapítható, hogy az állam a modern sport működésének elengedhetetlen szereplője, ugyanakkor növekvő jelenléte alapvetően alakítja át a sport civil jellegét. A kérdés így nem az, hogy szükséges-e az állami szerepvállalás, hanem az, hogy annak mértéke és módja miként hat a sport autonómiájára, szervezeti működésére és társadalmi beágyazottságára. A következő alfejezet a civil szféra sportban betöltött szerepének részletesebb vizsgálatával járul hozzá e kérdéskör további árnyalásához.

2.5. A civil szféra szerepe a sportban

A civil szféra a modern társadalmak egyik alapvető alrendszere, amely az állam és a piac mellett a társadalmi önszerveződés intézményes keretként működik. A civil szervezetek sajátossága, hogy működésük alapját a közösségi célok, az önkéntesség, valamint a társadalmi részvétel képezik, miközben formálisan függetlenek az állami és piaci szereplőktől. Ebben az értelemben a sport a civil szféra egyik legjelentősebb és legszélesebb körben elterjedt területeként értelmezhető.

A sportszervezetek – különösen a sportegyesületek – a civil társadalom klasszikus intézményei közé tartoznak. Működésük hozzájárul a közösségi identitás erősítéséhez, a társadalmi kapcsolatok kialakulásához és fenntartásához, valamint az aktív állampolgári részvétel előmozdításához. A sport ezen túlmenően fontos szerepet tölt be a társadalmi integrációban, különösen a fiatalok, a hátrányos helyzetű csoportok és a helyi közösségek szintjén. A civil sport tehát nem csupán szervezeti formaként, hanem társadalmi funkcióként is meghatározó jelentőségű. A civil szféra működésének egyik kulcsfogalma az autonómia, amely a szervezetek önálló döntéshozatali képességét és működési függetlenségét jelenti. A civil szervezetek autonómiája azonban nem abszolút, hanem mindig a környezeti feltételek függvényében alakul. Különösen igaz ez a sport területére, ahol a működés jelentős mértékben függ a rendelkezésre álló erőforrásoktól, a szabályozási környezettől és az intézményi kapcsolatrendszerektől.

Magyarországon a civil sport szervezeti keretei formálisan stabilak maradtak, ugyanakkor működésük feltételei jelentősen átalakultak. A sportegyesületek és sportszövetségek továbbra is a civil szféra részét képezik, azonban finanszírozásuk egyre nagyobb mértékben állami forrásokra támaszkodik. A nonprofit sportszervezetek bevételeinek dinamikus növekedése, valamint a szektorban megfigyelhető erőforrás-bővülés egyértelműen jelzi az állami támogatások meghatározó szerepét (Gósi & Bukta, 2020; lásd 3. ábra). Ez a folyamat a civil sportszféra működésének új típusú kihívásait hozza felszínre. Amennyiben a szervezetek működése jelentős mértékben külső – elsősorban állami – forrásoktól függ, úgy az autonómia gyakorlati tartalma is átalakul. A finanszírozási függőség következtében a szervezetek döntései és prioritásai részben alkalmazkodhatnak a támogató állami struktúrák elvárásaihoz, ami csökkentheti az alulról szerveződő kezdeményezések szerepét. A civil szféra sportban betöltött szerepe így kettős természetűvé válik. Egyrészt továbbra is biztosítja a közösségi alapú működés kereteit és a társadalmi funkciók ellátását, másrészt azonban egyre inkább integrálódik az állami és politikai rendszerekbe. Ez a kettősség különösen a sportszövetségek esetében figyelhető meg, amelyek egyszerre működnek civil szervezetként és látják el az adott sportág irányításával kapcsolatos közfeladatokat. A civil és állami logikák összefonódása nem szükségszerűen jelent negatív folyamatot, hiszen az állami támogatások hozzájárulhatnak a sport fejlődéséhez és szélesebb társadalmi hozzáférhetőségéhez. Ugyanakkor ez az összefonódás olyan strukturális kérdéseket vet fel, amelyek a civil jelleg tartalmát és érvényesülésének feltételeit érintik. Különösen releváns kérdés, hogy a civil szervezeti forma mennyiben tükrözi a tényleges működési logikát, illetve hogy a civil autonómia milyen mértékben érvényesül egy erősen államilag támogatott és irányított rendszerben.

A fenti megállapítások alapján indokoltá válik a sport civil jellegének újraértelmezése olyan elméleti keretben, amely képes megragadni a formális és a tényleges működés közötti különbségeket. A jelen tanulmány erre a problémára reflektálva vezeti be a „kvázi-civil” sportmodell fogalmát, amely a civil szervezeti forma fennmaradása mellett az állami működési logika erősödésére utal. Ez az értelmezési keret lehetővé

teszi a magyar sport rendszerének komplexebb vizsgálatát, különös tekintettel arra, hogy a civil és állami dimenziók miként jelennek meg a finanszírozásban, az irányításban és a személyi struktúrákban. A következő fejezet ennek empirikus megalapozását szolgálja a sportirányítás személyi összetételének vizsgálatán keresztül.

3. Módszertan

3.1. Elméleti és szekunder forrásokon alapuló elemzés

A tanulmány kettős módszertani megközelítésre épül. Egyrészt a vizsgálat elméleti alapját hazai és nemzetközi szakirodalmak, valamint szakpolitikai dokumentumok feldolgozása képezi. Az elemzés kiterjed a sport társadalmi szerepére, a sportirányítás különböző modelljeire, valamint az állami és civil szféra sportban betöltött funkcióira. A szekunder források feldolgozása lehetővé teszi a sport intézményi és működési kereteinek elméleti megalapozását, különös tekintettel a sport nemzetstratégiai ágazattá válására és az állami szerepvállalás erősödésére.

Az elemzés során kiemelt figyelmet kapnak azok a kutatások, amelyek a magyar sport finanszírozási struktúrájának átalakulását és a civil szervezetek helyzetének változását vizsgálják. A nonprofit sportszervezetek számának és bevételeinek alakulása, valamint az állami támogatási rendszerek működése különösen fontos kontextust biztosít a vizsgálat számára. A szekunder adatok alapján kirajzolódó trendek hozzájárulnak annak megértéséhez, hogy a sport milyen mértékben vált államilag beágyazott rendszerré a vizsgált időszakban.

3.2. Empirikus vizsgálat a sportirányítás személyi struktúrájáról

Az adatgyűjtés 2026 első negyedévében történt, kizárólag nyilvánosan elérhető források felhasználásával. A tanulmány empirikus része a magyar sportirányítás személyi struktúrájának feltárására irányul, különös tekintettel a politikai érintettség megjelenésére. A vizsgálat az olimpiai sportágak hazai szakszövetségeire terjed ki, amelyek a sportágak irányításának meghatározó intézményei, és kulcsszerepet töltenek be a sport szervezeti és finanszírozási rendszerében.

A kutatás során összesen 33 olimpiai sportág országos szakszövetségének vezetői struktúrája került elemzésre. A vizsgálat a szövetségek hivatalos vezető testületeire – különösen az elnöki, alelnöki, elnökségi és egyéb döntéshozó pozíciókra – fókuszált. Az adatgyűjtés nyilvánosan elérhető források alapján történt, beleértve a sportszövetségek hivatalos honlapjait, nyilvános szervezeti dokumentumait, valamint a közéleti szerepvállalásra vonatkozó nyilvános információkat. A kutatás célja annak feltárása volt, hogy a sportirányítás ezen a stratégiai szintjén milyen mértékben jelennek meg közvetlenül a politikai szereplők vagy politikai kötődéssel rendelkező személyek. A vizsgálat

nem csupán az aktív politikai tisztséget betöltő személyek jelenlétére terjedt ki, hanem figyelembe vette azokat az eseteket is, ahol közvetett politikai kapcsolatok, korábbi politikai szerepvállalás vagy állami intézményi kötődés volt azonosítható.

3.3. Kategorizálási szempontok és kutatási korlátok

A vizsgálat során a sportszövetségek három kategóriába kerültek besorolásra a politikai érintettség mértéke alapján:

1. Közvetlen politikai érintettség: olyan esetek, amikor a sportszervezet vezetésében aktív politikai vagy kormányzati tisztséget betöltő személy azonosítható.
2. Közvetett vagy nyilvánosan azonosítható állami/politikai kötődés: olyan esetek, amikor a vezető személy korábbi politikai szerepvállalással, állami vezetői pozícióval vagy jelentős állami intézményi kapcsolódással rendelkezik.
3. Nem azonosítható politikai érintettség: olyan esetek, amikor a nyilvánosan elérhető információk alapján nem volt feltárható politikai vagy állami kötődés.

A kategorizálás célja nem a normatív értékelés, hanem a sportirányítás személyi struktúrájának leíró jellegű feltárása volt. A besorolás során minden esetben a nyilvánosan elérhető információk kerültek figyelembevételre, és a kutatás nem törekedett rejtett vagy nem publikus kapcsolatok feltárására.

A kutatásnak ugyanakkor több korlátja is azonosítható. Egyrészt az adatgyűjtés kizárólag nyilvános forrásokra támaszkodott, ami korlátozhatja az információk teljességét és pontosságát. Másrészt a politikai érintettség meghatározása bizonyos esetekben értelmezési kérdéseket vet fel, különösen a közvetett kapcsolatok esetében. Harmadrészt a vizsgálat időben egy adott állapotot rögzít, így nem képes a személyi változások dinamikájának bemutatására. E korlátok ellenére a kutatás alkalmas arra, hogy feltárja a sportirányítás személyi struktúrájának főbb mintázatait, és empirikus alapot szolgáltatson a sport civil és állami jellegének értelmezéséhez. Az eredmények a következő fejezetben kerülnek bemutatásra, különös tekintettel a politikai érintettség megoszlására és típusaira. Fontos hangsúlyozni azt is, hogy a kutatás kizárólag az olimpiai sportágak országos szakszövetségeire fókuszált, ezért az eredmények nem általánosíthatók automatikusan a teljes hazai sportszektorra.

4. Empirikus eredmények

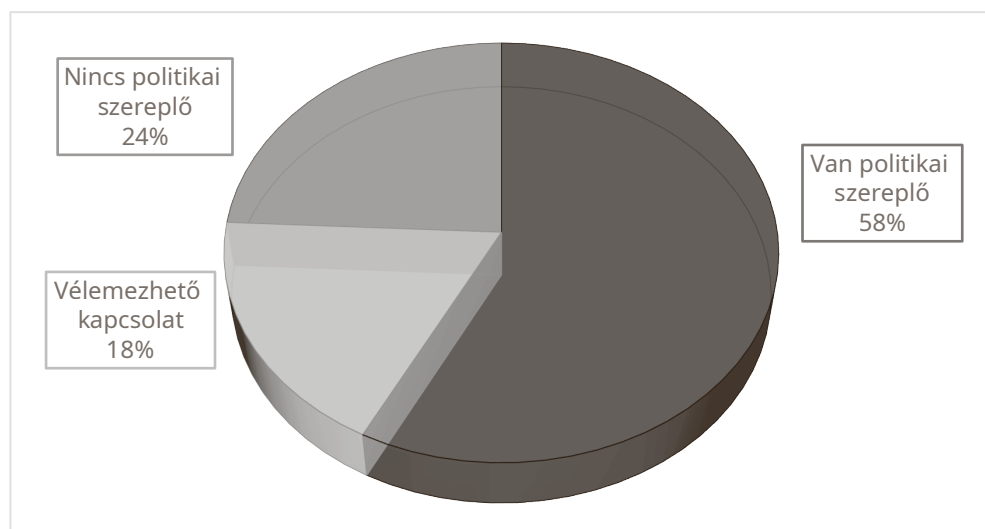
4.1. A politikai érintettség megjelenése a sportszövetségi vezetésben

Az olimpiai sportágak hazai szakszövetségeinek vezetői struktúrájára irányuló vizsgálat eredményei azt mutatják, hogy a politikai érintettség a sportirányítás meghatározó jellemzőjeként azonosítható. A 33 vizsgált hazai sportági szakszövetség

közül 19 esetében azonosítható közvetlen politikai jelenlét a szervezet vezetésében, míg további 6 szövetség esetében közvetett vagy vélelmezhető politikai kötődés figyelhető meg. Mindössze 8 olyan szövetség található, ahol a vizsgálat során nem volt azonosítható vagy vélelmezhető a politikai érintettség a szakszövetség vezetésében.

Az eredmények arányait tekintve ez azt jelenti, hogy a hazai sportági szakszövetségek közel háromnegyedében (76%) egyértelműen jelen van valamilyen formában politikai kapcsolat, míg a politikai érintettségtől mentes működés csupán az esetek mintegy egynegyedére (24%) jellemző. A közvetlen politikai jelenlét önmagában is jelentős arányt képvisel (58%), ami arra utal, hogy a sportirányítás személyi struktúrája szorosan kapcsolódik a politikai rendszerhez. Az eredményeket a 2. ábra szemlélteti.

2. ábra: A politikai érintettség megoszlása a sportszövetségi vezetésben (%)
Saját kutatás

Hasonló jelenségeket nemzetközi szinten is azonosítottak, ahol az állami szerepvállalás erősödése együtt jár a sportirányítás politikai beágyazottságának növekedésével, különösen az élsport és a nemzeti sportpolitika szintjén (Grix & Carmichael, 2012). Ez különösen annak fényében értelmezhető, hogy a sportszövetségek formálisan a civil szférához tartozó szervezetek, amelyek működésének elvileg az autonómia és az önszerveződés elveire kellene épülnie. Az eredmények összhangban értelmezhetők a sportfinanszírozás és az állami szerepvállalás bemutatott tendenciáival. A jelentős állami források jelenléte és a sport nemzetstratégiai ágazattá válása együttesen olyan intézményi környezetet teremtett, amelyben a politikai és sportirányítási struktúrák közötti kapcsolatok erősödése várható és részben strukturálisan is indokolható. Az általam 2026-ban végzett kutatási eredmények egyértelműen alátámasztják a sportirányítás állami beágyazottságának személyi dimenzióját.

4.2. A politikai jelenlét típusai és mintázatai

A kvantitatív megoszlás mellett a vizsgálat lehetőséget adott a politikai érintettség különböző formáinak azonosítására is. Az elemzés alapján több, egymástól elkülöníthető típus rajzolódik ki, amelyek eltérő módon kapcsolják össze a sportirányítást a politikai és állami szférával.

Az első és legmarkánsabb kategóriát az aktív politikai szereplők jelenléte jelenti. Ide tartoznak azok az esetek, amikor a sportszövetségek vezetésében olyan személyek töltenek be tisztséget, akik egyidejűleg választott politikai pozícióval vagy kormányzati szerepkörrel rendelkeznek. Ez a típus közvetlen kapcsolatot teremt a sportirányítás és a politikai döntéshozatal között.

A második csoportba azok a szereplők sorolhatók, akik korábban töltöttek be politikai tisztséget, vagy politikai pályát követően kerültek a sportirányításba. Bár ezekben az esetekben nincs aktuális politikai szerepvállalás, a korábbi kapcsolatrendszer és tapasztalatok továbbra is befolyásolhatják a szervezeti működést és döntéshozatalt.

A harmadik kategória az állami intézményi kötődéssel rendelkező szereplőket foglalja magában. Ide tartoznak azok a vezetők, akik állami vállalatok, minisztériumok vagy más köz- és háttérintézmények vezető pozícióiban tevékenykednek. Esetükben a politikai érintettség nem feltétlenül közvetlen, azonban az állami struktúrákhoz való kapcsolódás révén a sportirányítás és az állam közötti kapcsolat erősödik.

Végül megjelenik egy nehezebben megragadható, de a gyakorlatban releváns kategória, amely az informális politikai kapcsolatokhoz köthető. Ezekben az esetekben a személyes kapcsolati hálók, gazdasági összefonódások vagy egyéb közéleti kapcsolódások jelentenek politikai relevanciát, anélkül, hogy formális politikai pozíció lenne azonosítható.

A különböző típusok együttes jelenléte arra utal, hogy a politikai érintettség nem homogén jelenség, hanem több szinten és eltérő intenzitással jelenik meg a hazai sportirányításban. Ez a komplexitás tovább erősíti azt az értelmezést, hogy a sport intézményrendszere nem írható le egyszerűen civil vagy állami kategóriák mentén, hanem olyan összetett struktúrát alkot, amelyben a különböző működési logikák egymással átfedésben vannak jelen. Az empirikus eredmények így közvetlenül alátámasztják a tanulmány elméleti megközelítését, és megerősítik annak relevanciáját, hogy a magyar sport rendszere a továbbiakban egy sajátos, vegyes jellegű modellként kerüljön értelmezésre.

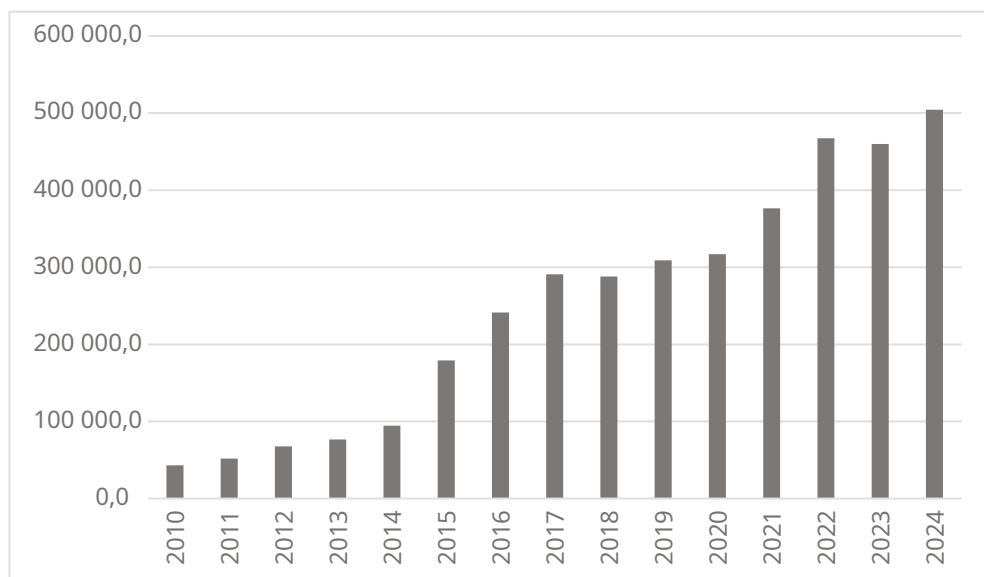
A jelen tanulmány értelmezésében „kvázi-civil” sportmodell alatt olyan rendszert értünk, amelyben a sportszervezetek jogi-formai értelemben továbbra is a civil szférához tartoznak, működésükben azonban jelentős állami finanszírozási, irányítási és személyi beágyazottság figyelhető meg. A modell lényege tehát a formális civil szervezeti keretek és a tényleges működési logikák közötti eltérésben ragadható meg.

5. A magyar sportmodell értelmezése

5.1. Finanszírozási és strukturális sajátosságok

A magyar sport intézményrendszerének egyik legmeghatározóbb jellemzője az elmúlt évtizedben a finanszírozási struktúra jelentős átalakulása volt. Az állami források bővülése, a közvetlen és közvetett támogatási formák megjelenése, valamint a sport nemzetstratégiai ágazattá válása együttesen olyan környezetet hozott létre, amely alapvetően alakította át a sport működésének feltételeit. A rendelkezésre álló adatok alapján az ágazatban működő nonprofit sportszervezetek bevételeinek dinamikus növekedése egyértelműen jelzi az állami források meghatározó szerepét (Gósi & Bukta, 2020).

A finanszírozási rendszer sajátossága, hogy az állami támogatások nem kizárólag közvetlen költségvetési forrásokon keresztül jelennek meg, hanem olyan közvetett, „hungaricumnak számító” mechanizmusokon keresztül is, mint a látvány-csapatsportokat érintő társasági adókedvezmény-rendszere. Ez a konstrukció formálisan piaci alapú támogatási formának tűnik, azonban működésében az állami újraelosztás sajátos eszközeként értelmezhető.

3. ábra: A sport területén működő nonprofit szervezetek összes bevétele, 2010–2024
Saját szerkesztés KSH adatok alapján

A finanszírozási struktúra átalakulása mellett a sport intézményrendszere is jelentős változásokon ment keresztül. A különböző állami sportágfejlesztési programok, a kiemelt sporttámogatási rendszerek, valamint a központilag meghatározott fejlesztési prioritások olyan vertikális struktúrát hoztak létre, amelyben a sportszövetségek

kulcsszerepet töltenek be a források elosztásában és a sportágak irányításában. Ez a közvetítő szerep tovább erősíti a szövetségek pozícióját, ugyanakkor növeli az állami irányítás közvetett érvényesülésének lehetőségét is. Mindezek alapján a magyar sport finanszírozási és strukturális rendszere egyértelműen olyan modellként írható le, amelyben az állami szerepvállalás nem csupán kiegészítő, hanem meghatározó jellegű. Ez a sajátosság alapvetően befolyásolja a sport működésének logikáját, és közvetlen hatással van a szervezeti autonómia érvényesülésére.

5.2. Irányítási struktúra és politikai beágyazottság

A finanszírozási sajátosságok mellett a magyar sportmodell másik kulcsfontosságú dimenziója az irányítási struktúra és annak személyi összetétele. Az empirikus vizsgálat eredményei alapján a sportszövetségek vezetésében jelentős arányban azonosítható politikai érintettség, ami arra utal, hogy a sportirányítás nem csupán intézményi, hanem személyi szinten is szorosan kapcsolódik az állami és politikai rendszerhez.

A politikai jelenlét több szinten is megfigyelhető. Egyrészt közvetlen formában jelennek meg aktív politikai szereplők a sportszövetségek vezetésében, ami közvetlen kapcsolatot teremt a sportirányítás és a politikai döntéshozatal között. Másrészt közvetett módon is megjelenik a politikai beágyazottság, például korábbi politikai szereplők vagy állami intézményi kötődéssel rendelkező vezetők révén. Ez a több szinten érvényesülő kapcsolatrendszer komplex módon kapcsolja össze a sportot a politikai struktúrákkal. Az irányítási struktúra ilyen jellegű átalakulása összhangban áll az állami szerepvállalás erősödésével. A finanszírozási függőség, a központosított döntéshozatal és a stratégiai irányítás együttesen olyan környezetet hoz létre, amelyben a politikai és sportirányítási szférák közötti határok elmosódnak. Ennek következtében a sportszervezetek működése egyre inkább integrálódik az állami irányítási rendszerbe. Ez a folyamat ugyanakkor nem feltétlenül jelent közvetlen politikai beavatkozást minden esetben, sokkal inkább egy olyan strukturális beágyazottságot eredményez, amelyben a politikai logikák közvetetten is érvényesülnek. A személyi összetétel és az intézményi kapcsolatok együttese így olyan irányítási modellt hoz létre, amely eltér a klasszikus civil működési formáktól.

5.3. A „kvázi-civil” sportmodell újraértelmezése

A finanszírozási, intézményi és személyi sajátosságok együttes vizsgálata alapján a magyar sport rendszere nem írható le egyértelműen sem civil, sem állami modellként. A formális szervezeti keretek – különösen a sportegyesületek és sportszövetségek jogi státusza – a civil szférához kötik a sportot, ugyanakkor a működési feltételek és irányítási struktúrák egyre inkább az állami logikák dominanciáját tükrözik.

E kettősség megragadására a tanulmány a „kvázi-civil” sportmodell fogalmát vezeti be. A fogalom arra utal, hogy a sport szervezeti formáját tekintve továbbra is civil keretek között működik, azonban finanszírozási, irányítási és személyi dimenzióiban egyre erőteljesebben jelennek meg az állami működési mechanizmusok. A „kvázi-civil” modell lényege tehát a forma és a működés közötti eltérésben ragadható meg. Míg a szervezeti forma a civil szféra jellemzőit hordozza, addig a működés egy olyan hibrid logika mentén szerveződik, amelyben az állami szerepvállalás meghatározóvá válik. Ez a modell nem tekinthető pusztán átmeneti állapotnak, hanem a magyar sport rendszerének strukturális sajátosságaként értelmezhető. A modell egyik legfontosabb következménye a civil autonómia újraértelmezése a sportban. A formális függetlenség fennmaradása mellett a tényleges döntéshozatali és működési szabadság mértéke csökkenhet, különösen azokban az esetekben, ahol a szervezetek erősen függnek az állami forrásoktól és irányítási struktúráktól. Ez a folyamat hosszabb távon hatással lehet a sport civil jellegére, valamint a közösségi alapú működés erősségére.

A „kvázi-civil” sportmodell fogalma ugyanakkor nem kizárólag kritikai értelmezésként jelenik meg, hanem egy leíró kategóriaként is szolgál, amely lehetővé teszi a sport intézményi és működési sajátosságainak pontosabb megragadását. A modell alkalmas arra, hogy hidat képezzen a klasszikus civil és állami megközelítések között, és hozzájáruljon a sport komplex társadalmi szerepének mélyebb megértéséhez. A „kvázi-civil” sportmodell így nem csupán a magyar sport jelenlegi állapotának leírására alkalmas, hanem potenciálisan más, erősen államilag támogatott sportrendszerek értelmezésére is alkalmazható. A szakirodalomban egyre nagyobb figyelmet kapnak azok a hibrid sportirányítási modellek, amelyekben a formális szervezeti struktúrák és a tényleges működési logikák eltérnek egymástól, és amelyek jól értelmezhetők a jelen tanulmányban bevezetett „kvázi-civil” modell keretében (Chappelet & Mrkonjic, 2013; Grix, 2015).

Az eredmények nem önmagukban a politikai jelenlét pusztá tényére hívják fel a figyelmet, hanem arra a strukturális sajátosságra, hogy a sportirányítás személyi összetétele jelentős mértékben kapcsolódik az állami és politikai rendszerhez. Ez a jelenség a civil autonómia értelmezése szempontjából is releváns, mivel arra utal, hogy a sportszervezetek működési környezete nem kizárólag civil logikák mentén szerveződik.

6. Megbeszélés

A tanulmány eredményei alapján a magyar sport intézményrendszere olyan komplex struktúraként írható le, amelyben a civil és állami működési logikák egyidejűleg vannak jelen, azonban ezek aránya és súlya jelentős mértékben eltolódott az állami dominancia irányába. Az elméleti megközelítések és az empirikus vizsgálat együttesen arra utalnak, hogy a sport civil jellegének hagyományos értelmezése a jelenlegi környezetben csak korlátozottan alkalmazható.

A tanulmány nem az állami vagy piaci finanszírozás szükségességét kérdőjelezi meg, hanem azt vizsgálja, hogy a finanszírozási struktúrák milyen hatással vannak a sportszervezetek autonómiájára és működési logikájára. A sport működése a modern társadalmakban jelentős erőforrásokat igényel, amelyek tisztán tagsági vagy önkéntes alapon sok esetben nem biztosíthatók. A kérdés ezért nem az állami szerepvállalás pusztja jelenléte, hanem annak mértéke, koncentrációja és intézményi következménye.

Az elmúlt mintegy másfél évtizedben a finanszírozási struktúra átalakulása, az állami források meghatározó szerepe, valamint a sport nemzetstratégiai ágazattá válása olyan intézményi környezetet hozott létre, amelyben a sportszervezetek működése egyre inkább az állami logikákhoz igazodik. A nonprofit sportszervezetek bevételeinek jelentős növekedése ugyanakkor azt is jelzi, hogy az állami szerepvállalás nem csupán korlátozó tényezőként, hanem erőforrás-bővítő mechanizmusként is értelmezhető. Ez a kettősség alapvetően meghatározza a sport civil és állami dimenzióinak viszonyát. Az empirikus eredmények különösen fontos kiegészítést nyújtanak ehhez az értelmezéshez. A sportszövetségek vezetésében kimutatható magas arányú politikai érintettség arra utal, hogy az állami beágyazottság nem csupán finanszírozási vagy intézményi szinten, hanem személyi dimenzióban is megjelenik. Ez a jelenség tovább erősíti azt a megállapítást, hogy a sportirányítás és a politikai rendszer közötti kapcsolat strukturális jellegű, és nem pusztán egyedi esetek összessége.

A hibrid sportmodellek önmagukban nem tekinthetők kivételesnek, hiszen az európai országok többségében is jelen van az állami és civil logikák kombinációja, ugyanakkor azok aránya és működési módja jelentős eltéréseket mutat (European Commission, 2018; Grix, 2015). A magyar modell sajátossága azonban abban ragadható meg, hogy az állami szerepvállalás mértéke és intenzitása meghaladja számos nyugat-európai példa szintjét¹, miközben a szervezeti struktúrák formálisan továbbra is civil jellegűek maradnak (European Commission, 2018; Grix, 2015; Sárközy, 2017).

A tanulmányban bevezetett „kvázi-civil” sportmodell fogalma ezt az eltérést kívánja megragadni. A modell értelmezési keretet nyújt arra, hogy a sport szervezeti formája és tényleges működése közötti különbségeket rendszerszinten lehessen vizsgálni. A fogalom alkalmazása lehetővé teszi annak felismerését, hogy a civil jelleg nem kizárólag jogi vagy szervezeti kategória, hanem olyan működési sajátosság, amely a finanszírozási, irányítási és személyi feltételek által együttesen határozódik meg. A megállapítások ugyanakkor további kérdéseket is felvetnek. Különösen fontos kérdés, hogy az állami dominancia hosszabb távon milyen hatással van a sport civil bázisára, az önszerveződés erősségére és a közösségi részvételre. Továbbá vizsgálatra érdemes az is, hogy a jelenlegi modell mennyiben fenntartható, illetve milyen irányban fejlődhet a jövőben. A kutatás korlátai – különösen az empirikus vizsgálat

¹ Az Eurostat adatai szerint Magyarország az Európai Unió tagállamai között a sport és rekreáció állami finanszírozásának egyik legmagasabb arányát mutatja (Eurostat, 2022), ami arra utal, hogy az állami szerepvállalás intenzitása több nyugat-európai ország gyakorlatához képest is hangsúlyosabb. Mindez úgy valósul meg, hogy a sportszervezetek döntő többsége továbbra is civil szervezeti formában működik (European Commission, 2018; Grix, 2015; Sárközy, 2017).

leíró jellege és az adatok nyilvános forrásokra való korlátozottsága – indokolttá teszik további vizsgálatok elvégzését. A jövőbeni kutatások számára releváns irányt jelenthet a sportirányítás döntéshozatali mechanizmusainak mélyebb elemzése, valamint a nemzetközi összehasonlító vizsgálatok kiterjesztése.

7. Következtetések

A tanulmány célja annak vizsgálata volt, hogy a magyar sport intézményrendszere mennyiben tekinthető a civil társadalom részének az állami szerepvállalás erősödésének kontextusában. Az elméleti és empirikus elemzések alapján megállapítható, hogy a sport jelenlegi működése nem illeszthető be egyértelműen a klasszikus civil vagy állami modellek kategóriáiba. A kutatás egyik legfontosabb eredménye, hogy a sport szervezeti formája és működési logikája között egyre nagyobb mértékű eltérés figyelhető meg. Míg a sportszervezetek formálisan továbbra is a civil szférához tartoznak, addig működésükben az állami finanszírozás, irányítás és személyi kapcsolatrendszer meghatározó szerepet játszik. Ez a kettősség indokolja a tanulmányban bevezetett „kvázi-civil” sportmodell fogalmának alkalmazását. Az empirikus vizsgálat eredményei alátámasztják ezt az értelmezést. A sportszövetségek jelentős részében azonosítható politikai érintettség arra utal, hogy a sportirányítás személyi szintjén is megjelenik az állami beágyazottság. Ez a jelenség tovább erősíti a sport és a politikai rendszer közötti kapcsolatot, és hozzájárul a civil autonómia újraértelmezéséhez. A tanulmány rámutat arra, hogy a sport nemzetstratégiai ágazattá válása egyszerre jelent lehetőséget és kihívást. Az állami források és fejlesztések hozzájárulnak a sport fejlődéséhez és nemzetközi versenyképességének növeléséhez, ugyanakkor olyan függőségi viszonyokat is kialakítanak, amelyek hatással lehetnek a szervezeti autonómiára és a civil működésre.

Összességében megállapítható, hogy a magyar sport egy sajátos, hibrid jellegű rendszerként működik, amelyben a civil és állami dimenziók nem egymást kizárva, hanem egymással összefonódva vannak jelen. A „kvázi-civil” sportmodell fogalma ennek a sajátosságnak a megragadására szolgál, és hozzájárul a sport intézményi és működési sajátosságainak pontosabb megértéséhez. A kutatás eredményei nemcsak elméleti szempontból relevánsak, hanem gyakorlati következtetések levonására is alkalmasak. A sportpolitikai döntéshozók számára fontos kérdés, hogy miként biztosítható az állami szerepvállalás előnyeinek megőrzése mellett a civil autonómia erősítése és a közösségi alapú működés fenntartása.

A magyar sportmodell sajátossága nem önmagában az állami szerepvállalás ténye, hanem annak intenzitása, strukturális mélysége és a civil szervezeti működéssel való összefonódása. A sport fejlődése szempontjából az állami támogatások számos pozitív következménnyel jártak, ugyanakkor a civil autonómia és az önszerveződési mechanizmusok hosszú távú fenntarthatósága továbbra is fontos szakpolitikai és tudományos kérdés marad.

Felhasznált irodalom

- Bardóczy, G. (2014). A látvány-csapatsport-támogatások helyzete és perspektívái. In L. Petridis (Ed.), *A felsőoktatás szerepe a sportban, az élsportban és az olimpiai mozgalomban* (pp. 50–72). Debreceni Egyetem.
- Bergsgard, N. A., Houlihan, B., Mangset, P., Nødland, S. I., & Rommetvedt, H. (2007). *Sport policy: A comparative analysis of stability and change*. Butterworth-Heinemann.
- Bukta, Zs., & Gősi, Zs. (2019). A kiemelt sportágfejlesztési program első éveinek hatása a hazai sportágak fejlődésére. *Taylor Gazdálkodás- és Szervezéstudományi Folyóirat*, 11(3), 15–24. https://acta.bibl.u-szeged.hu/69566/1/taylor_2019_003_015-024.pdf
- Chappelet, J.-L., & Kübler, D. (2008). *The international Olympic Committee and the Olympic system: The governance of world sport*. Routledge.
- Chappelet, J.-L., & Mrkonjic, M. (2013). *Basic indicators for better governance in international sport (BIBGIS): An assessment tool for international sport governing bodies*. IDHEAP, Lausanne.
- European Commission. (2016). *Mapping and analysis of the specificity of sport*. Publications Office of the European Union. https://ec.europa.eu/assets/eac/sport/library/studies/mapping-analysis-specificity-sport_en.pdf
- Eurostat. (2022). *General government expenditure by function (COFOG) (gov_10a_exp)*. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/gov_10a_exp/default/table
- Gősi, Zs., & Bukta, Zs. (2019). Sportszövetségek a kiemelt sportágfejlesztés tükrében. *Taylor Gazdálkodás- és Szervezéstudományi Folyóirat*, 36(2), 46–55.
- Gősi, Zs., & Bukta, Zs. (2020). A sport civil szervezetei mint az elmúlt évtized nyertesei. *Civil Szemle*, 17(2), 59–68.
- Gősi, Zs., & Nagy, J. (2018). Sportvállalkozások jellemzői 2016. In P. Hamar & K. Köpff (Eds.), *Mozgás-Biológia-Sport-Tudomány* (pp. 100–110). MET.
- Green, M., & Houlihan, B. (2005). *Elite sport development: Policy learning and political priorities*. Routledge.
- Grix, J. (2015). *Sport politics: An introduction*. Palgrave Macmillan.
- Grix, J., & Carmichael, F. (2012). Why do governments invest in elite sport? A polemic. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 4(1), 73–90. <https://doi.org/10.1080/19406940.2011.627358>
- Houlihan, B. (2005). Public sector sport policy: Developing a framework for analysis. *International Review for the Sociology of Sport*, 40(2), 163–185. <https://doi.org/10.1177/1012690205057193>
- Központi Statisztikai Hivatal. (2025). *A nonprofit szervezetek száma, megoszlása és összes bevétele tevékenységcsoportok szerint (9.1.1.11. sz. STADAT tábla)*. KSH. https://www.ksh.hu/stadat_files/gsz/hu/gsz0013.html
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon & Schuster.
- Salamon, L. M., & Anheier, H. K. (1997). *Defining the nonprofit sector: A cross-national analysis*. Manchester University Press.

- Sárközy, T. (2017). A sport mint nemzetstratégiai ágazat: Előnyök és hátrányok, hosszú távú kilátások. *Polgári Szemle*, 13(4–6), 143–159.
- Sebestény, I. (2017). A civil szektor demográfiája: A civil szervezetek névjegyzékének retrospektív feldolgozása alapján. *Civil Szemle*, 14(1), 7–34.
- Skelcher, C., & Smith, S. R. (2015). Theorizing hybridity: Institutional logics, complex organizations, and actor identities. *Public Administration*, 93(2), 433–448.
<https://doi.org/10.1111/padm.12105>
- Sterbenz, T., Csurilla, G., & Gulyás, E. (2017). Vertikális dilemmák a magyar sportban: A sportfinanszírozás hatékonyságának növelése. *Magyar Sporttudományi Szemle*, (Különszám), 7–22.